

Marktstructuur 2009

In Nederland zijn ongeveer 750.000 ondernemingen actief in de marktsector¹. Het merendeel van deze ondernemingen (circa 740.000) is actief binnen het MKB (zie tabel 1). Dit houdt in dat ruim 99% van alle ondernemingen in het bedrijfsleven behoort tot het MKB, bedrijven met minder dan 100 werknemers. Circa 5.000 bedrijven worden tot het grootbedrijf gerekend.

Het MKB heeft een belangrijk aandeel in de totale afzet, bruto toegevoegde waarde en werkgelegenheid. In 2009 was het MKB goed voor 44% van de totale afzet van het bedrijfsleven en voor 50% van de totale bruto toegevoegde waarde. In het MKB zijn ongeveer 3,6 miljoen personen werkzaam. Dit is meer dan de helft van de totale werkgelegenheid in het bedrijfsleven.

De arbeidsproductiviteit van het MKB ligt met 58.000 euro lager dan de arbeidsproductiviteit voor het totale bedrijfsleven. De winst van het MKB ligt (na correctie van de beloning van de zelfstandigen) vrijwel op het zelfde niveau als de winst van bedrijven uit het grootbedrijf. Ook investeren de bedrijven in het MKB vrijwel evenveel als bedrijven uit het grootbedrijf.

tabel 1 Kerngegevens van het MKB in vergelijking met de totale marktsector* in 2009

	<i>MKB</i>	<i>grootbedrijf</i>	<i>totaal</i>
ondernemingen per 31-12-2009 (x 1.000)	740	5	745
afzet (in mld. €)	372	474	847
w.v. buitenland	74	156	230
binnenland	298	318	616
bruto toegevoegde waarde (fk) (mld. €)	170	171	340
arbeidsvolume (x 1.000)	2.906	1.955	4.861
aantal werkenden (x 1.000)	3.638	2.463	6.101
w.v. zelfstandigen	821	2	824
arbeidsproductiviteit (in 1.000 €)	58	87	70
winst na correctie beloning zelfstandigen (mld. €)	17	20	37
investeringen (mld. €)	22	25	47

* De marktsector bestaat uit het bedrijfsleven, zonder overheid, maar ook zonder de delfstoffenwinning, verhuur en exploitatie van onroerend goed en de zorgsector.

Bron: Prognose kerngegevens MKB.

¹ De marktsector bestaat uit het bedrijfsleven, zonder overheid, maar ook zonder de delfstoffenwinning, verhuur en exploitatie van onroerend goed en de zorgsector.

Ondernemingen

In Nederland waren op 1 januari 2010 ongeveer 740.000 ondernemingen actief in het MKB. Tabel 2 laat zien dat ruim 90% van deze bedrijven deel uitmaakt van het kleinbedrijf. Dit zijn bedrijven met minder dan 10 werknemers. Het grootbedrijf (100 werknemers en meer) bestaat uit ongeveer 5.000 bedrijven, waarvan twee vijfde 250 of meer werknemers in dienst heeft.

tabel 2 Aantal actieve ondernemingen in de marktsector* per 1-1-2010 naar grootteklasse (x 1.000)

	<i>aantal</i>	
MKB		740
- kleinbedrijf (<10)	684	
- middenbedrijf (10-99)	56	
grootbedrijf		5
- middelgroot (100-249)	3	
- zeer groot (≥250)	2	
totale marktsector		745

* De marktsector bestaat uit het bedrijfsleven, zonder overheid, maar ook zonder de delfstoffenwinning, verhuur en exploitatie van onroerend goed en de zorgsector.

Bron: Prognose kerngegevens MKB.

Veruit de grootste groep ondernemingen uit het MKB is actief in de financiële en zakelijke diensten (zie tabel 3). Ruim een kwart van de actieve ondernemingen in het bedrijfsleven behoort tot deze sector. Deze sector herbergt een breed scala aan bedrijven, zoals de assurantietussenpersonen, ingenieurs- en architectenbureaus en schoonmaakbedrijven. Ook in de bouw, de detailhandel en de persoonlijke dienstverlening zijn relatief veel ondernemingen actief. Samen zijn deze vier sectoren goed voor 61% van het aantal actieve ondernemingen in het bedrijfsleven.

tabel 3 Aantal actieve ondernemingen in de marktsector* per 1-1-2010 naar sector en grootteklasse (x 1.000)

<i>sectoren</i>	<i>MKB</i>	<i>grootbedrijf</i>	<i>totaal</i>
industrie	47,2	1,3	48,5
bouw	104,5	0,4	104,9
groothandel	63,4	0,5	63,9
detailhandel	77,0	0,3	77,2
autosector	24,4	0,1	24,5
horeca	34,9	0,1	35,0
transport en communicatie	28,6	0,4	29,0
financiële en zakelijke diensten	200,4	1,2	201,6
persoonlijke dienstverlening	71,0	0,3	71,4
overige marktsectoren	88,5	0,1	88,6
totale marktsector	739,9	4,6	744,5

* De marktsector bestaat uit het bedrijfsleven, zonder overheid, maar ook zonder de delfstoffenwinning, verhuur en exploitatie van onroerend goed en de zorgsector.

Bron: Prognose kerngegevens MKB.

Afzet

In totaal is het MKB goed voor 44% van de totale afzet (tabel 4). Binnen het MKB heeft het middenbedrijf meer afzet dan het kleinbedrijf. Gezien het feit dat ruim 90% van alle bedrijven in het MKB behoort tot het kleinbedrijf (zie 'Ondernemingen') betekent dit dat bedrijven uit het middenbedrijf gemiddeld (veel) meer afzet genereren dan bedrijven uit het kleinbedrijf. Dezelfde argumentatie gaat op voor het grootbedrijf. Slechts 1% van alle bedrijven is grootbedrijf, en daarvan is twee vijfde een zeer groot bedrijf. Toch heeft deze laatste categorie 45% van alle afzet in handen.

tabel 4 Afzet in 2009 naar grootteklasse

	<i>x mld. euro</i>	<i>in procenten</i>
MKB	372	44
- kleinbedrijf (<10)	151	18
- middenbedrijf (10-99)	221	26
grootbedrijf	474	56
- middelgroot (100-249)	94	11
- zeer groot (≥250)	380	45
totale marktsector*	847	100

* De marktsector bestaat uit het bedrijfsleven, zonder overheid, maar ook zonder de delfstoffenwinning, verhuur en exploitatie van onroerend goed en de zorgsector.

Bron: Prognose kerngegevens MKB.

Tabel 5 toont dat de afzet binnen de sectoren van het MKB ongelijk verdeeld is. De financiële- en zakelijke-dienstensector behaalt de meeste afzet, daarop volgt de industrie. De afzet van de detailhandel, de autosector en de horeca is relatief gering.

tabel 5 Afzet in 2009 naar sector en grootteklasse, in mld. euro

<i>sectoren</i>	<i>MKB</i>	<i>grootbedrijf</i>	<i>totaal</i>
industrie	70,0	179,1	249,1
bouw	57,0	25,9	82,8
groothandel	45,4	29,9	75,3
detailhandel	15,1	13,8	28,9
autosector	11,0	5,3	16,3
horeca	13,1	4,5	17,6
transport en communicatie	25,2	45,8	71,0
financiële en zakelijke diensten	83,8	111,7	195,5
persoonlijke dienstverlening	23,7	15,0	38,7
overige marktsectoren	28,0	43,3	71,3
totale marktsector*	372,2	474,4	846,6
overige sectoren			250,4
totale Nederlandse economie			1.096,9

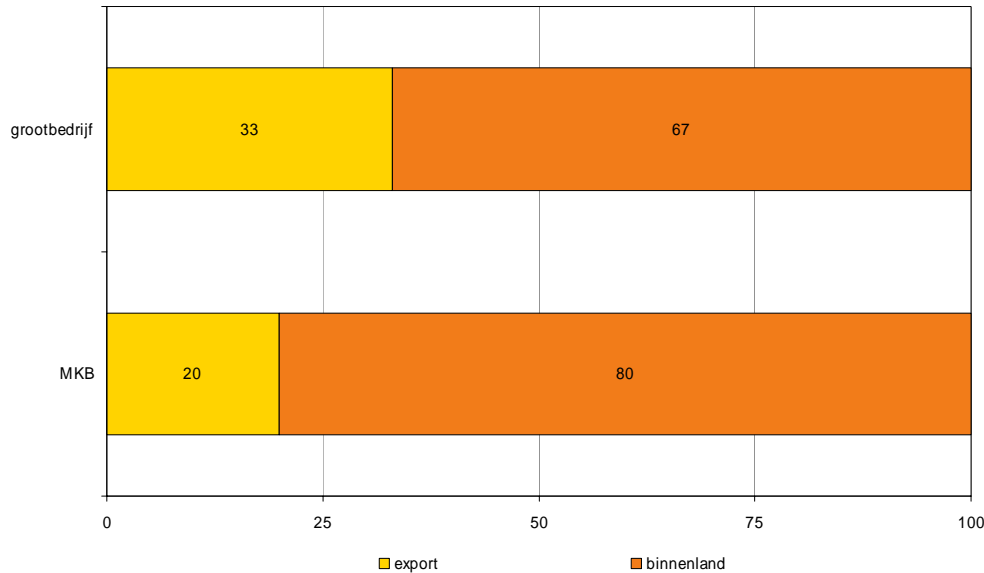
* De marktsector bestaat uit het bedrijfsleven, zonder overheid, maar ook zonder de delfstoffenwinning, verhuur en exploitatie van onroerend goed en de zorgsector.

Bron: Prognose kerngegevens MKB.

De afzetstructuur van het MKB wijkt duidelijk af van de afzetstructuur van het grootbedrijf. Figuur 1 maakt dit duidelijk. Het MKB is sterk gericht op de binnenlandse markt. Het grootbedrijf realiseert een groot deel van de afzet op buiten-

landse markten¹. Een derde van de totale afzet komt bij het grootbedrijf voor rekening van leveringen aan het buitenland. Bij het MKB ligt dit percentage op 20.

figuur 1 Verdeling van de afzet naar binnenlandse afzet en buitenlandse afzet en naar grootteklasse in 2009 (in procenten)

Bron: Prognose kerngegevens MKB.

Binnen het MKB verschilt het belang van de binnenlandse en de buitenlandse afzet sterk per sector. In de industrie, de groothandel en de transport- en communicatiesector komt een belangrijk deel van de MKB-afzet tot stand uit exportactiviteiten.

De bouw, de detailhandel, de horeca en de persoonlijke dienstverlening zijn (vrijwel) geheel op de binnenlandse markt georiënteerd.

Bruto toegevoegde waarde

De som van de bruto toegevoegde waarde van het bedrijfsleven en de overheid tezamen, wordt ook wel aangeduid als het Nationaal Inkomen in Nederland. In 2009 bedroeg het Nationaal Inkomen 512 miljard euro. De bruto toegevoegde waarde tegen factorkosten is in de totale marktsector in 2009 circa 340 miljard euro. Hiervan komt de helft voor rekening voor het MKB. Voor het kleinbedrijf en het middenbedrijf lopen deze bedragen redelijk gelijk op. Het kleinbedrijf heeft een bruto toegevoegde waarde van bijna 80 miljard euro en het middenbedrijf heeft een bruto toegevoegde waarde van ruim 90 miljard euro. In het grootbedrijf wordt het grootste deel van de toegevoegde waarde gerealiseerd door bedrijven met 250 of meer werknemers.

¹ De export vindt plaats door de onderneming zelf, of via intermediairs. Zo wordt een groot deel van de MKB-afzet verzorgd door de groothandel.

tabel 6 Bruto toegevoegde waarde (factorkosten) in 2009 naar grootteklasse

	<i>x mld. euro</i>	<i>in procenten</i>
MKB	170	50
- kleinbedrijf (<10)	78	23
- middenbedrijf (10-99)	92	27
grootbedrijf	171	50
- middelgroot (100-249)	30	9
- zeer groot (≥250)	141	41
totale marktsector*	340	100

* *De marktsector bestaat uit het bedrijfsleven, zonder overheid, maar ook zonder de delfstoffenwinning, verhuur en exploitatie van onroerend goed en de zorgsector.*

Bron: Prognose kerngegevens MKB.

Tabel 7 geeft weer dat de bruto toegevoegde waarde per sector onderling verschilt. De financiële en zakelijke diensten nemen binnen het MKB ruim een kwart van de bruto toegevoegde waarde voor hun rekening. Ook de industrie, de bouw en de groothandel hebben relatief veel bruto toegevoegde waarde. De detailhandel, de autosector en de horeca zijn de drie sectoren in het MKB met de minste toegevoegde waarde.

tabel 7 Bruto toegevoegde waarde (factorkosten) in 2009 naar sector en grootteklaſſe, in mld. euro

<i>sectoren</i>	<i>MKB</i>	<i>grootbedrijf</i>	<i>totaal</i>
industrie	22,3	40,8	63,1
bouw	21,9	7,8	29,7
groothandel	26,2	12,5	38,7
detailhandel	8,8	7,8	16,6
autosector	5,0	2,7	7,7
horeca	6,1	2,2	8,3
transport en communicatie	10,1	22,2	32,3
financiële en zakelijke diensten	48,4	56,9	105,3
persoonlijke dienstverlening	10,9	5,9	16,9
overige marktsectoren	10,1	11,7	21,8
totale marktsector*	169,8	170,7	340,5
overige sectoren			171,2
totale Nederlandse economie			511,7

* De marktsector bestaat uit het bedrijfsleven, zonder overheid, maar ook zonder de delfstoffenwinning, verhuur en exploitatie van onroerend goed en de zorgsector.

Bron: Prognose kerngegevens MKB.

Werkgelegenheid

Het aantal werkenden in de totale marktsector in Nederland kwam in 2009 uit op ruim 6,1 miljoen. Hiervan komt 59% voor rekening van het MKB. Het kleinbedrijf is goed voor 30% van de werkgelegenheid en het middenbedrijf voor 29%. Relatief veel mensen werken bij bedrijven met 250 of meer werknemers. Ruim 2 miljoen werknemers zijn hier werkzaam.

tabel 8 Aantal werkenden in 2009 naar grootteklasse

	<i>aantal (x 1.000)</i>	<i>in procenten</i>
MKB	3.638	60
- kleinbedrijf (<10)	1.862	30
- middenbedrijf (10-99)	1.776	29
grootbedrijf	2.463	40
- middelgroot (100-249)	437	7
- zeer groot (≥250)	2.026	33
totale marktsector*	6.101	100

* De marktsector bestaat uit het bedrijfsleven, zonder overheid, maar ook zonder de delfstoffenwinning, verhuur en exploitatie van onroerend goed en de zorgsector.

Bron: Prognose kerngegevens MKB.

Binnen het MKB neemt de sector financiële en zakelijke diensten met ruim 920.000 werkzame personen de meeste werkgelegenheid voor zijn rekening (tabel 9). Ook de industrie en de detailhandel zijn met respectievelijk 421.000 en 435.00 werkenden belangrijk voor de werkgelegenheid in het MKB.

In de autosector, de horeca, de persoonlijke dienstverlening (onder meer kappers, schoonheidsspecialisten e.d.), de bouw en de groothandel is het aandeel van MKB-bedrijven in de werkgelegenheid relatief hoog. Deze sectoren zijn over het algemeen kleinschalig.

tabel 9 Aantal werkenden (x 1.000) naar sector en grootteklasse in 2009

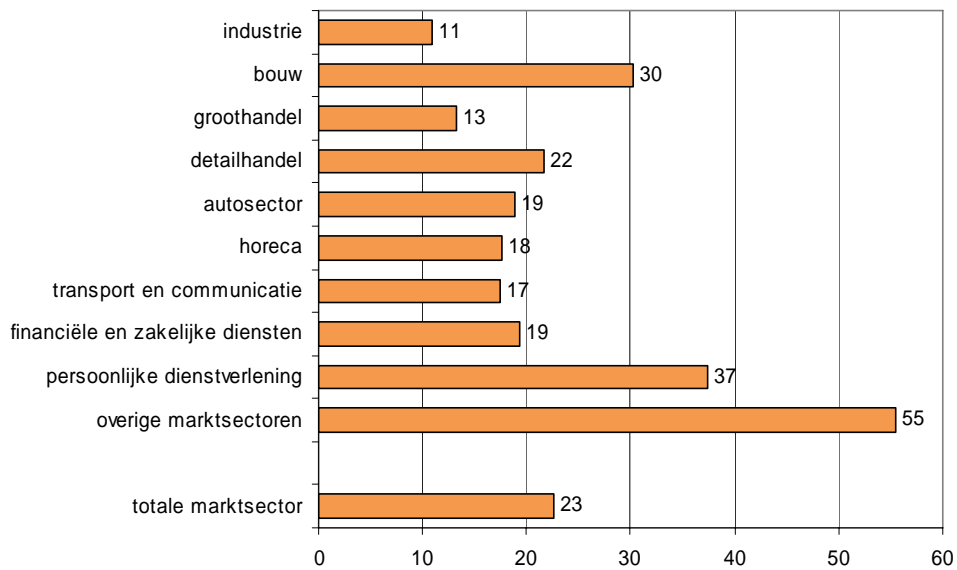
<i>sectoren</i>	<i>MKB</i>	<i>grootbedrijf</i>	<i>totaal</i>
industrie	421	492	913
bouw	368	126	494
groothandel	377	146	523
detailhandel	435	323	758
autosector	125	34	159
horeca	267	44	311
transport en communicatie	203	266	469
financiële en zakelijke diensten	923	854	1.777
persoonlijke dienstverlening	284	132	416
overige marktsectoren	234	47	281
totale marktsector*	3.638	2.463	6.101
overige marktsectoren			2.270
totale Nederlandse economie			8.371

* *De marktsector bestaat uit het bedrijfsleven, zonder overheid, maar ook zonder de delfstoffenwinning, verhuur en exploitatie van onroerend goed en de zorgsector.*

Bron: Prognose kerngegevens MKB.

Een kwart van de werkzame personen in het MKB is zelfstandig ondernemer. Het aandeel van zelfstandigen in de werkgelegenheid in het MKB verschilt per sector (figuur 2). Vooral in de persoonlijke dienstverlening, de bouw en de detailhandel zijn veel zelfstandigen werkzaam. De zelfstandigen in de persoonlijke dienstverlening nemen 37% van het arbeidsvolume voor hun rekening. Zij zijn veelal werkzaam als zelfstandig werkende kappers, schoonheidsspecialisten, voetverzorgers e.d. De werkgelegenheid in de bouw wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van veel zelfstandigen zonder personeel. De zelfstandigen in deze sectoren hebben een aandeel van minstens 30% in de werkgelegenheid. In de industrie en de groothandel zijn, met een aandeel van rond de 10%, naar verhouding weinig zelfstandigen te vinden.

figuur 2 Aandeel zelfstandigen in het MKB naar sectoren in 2009 (in procenten van het aantal werkenden)

* De marktsector bestaat uit het bedrijfsleven, zonder overheid, maar ook zonder de delfstoffenwinning, verhuur en exploitatie van onroerend goed en de zorgsector.

Bron: Prognose kerngegevens MKB.

Arbeidsproductiviteit

De arbeidsproductiviteit¹ bedraagt in het MKB ongeveer 58.000 euro. De arbeidsproductiviteit is afhankelijk van schaalgrootte en van de sector. Zo ligt de arbeidsproductiviteit bij kleinere bedrijven doorgaans lager. Maar ook in sectoren zoals de detailhandel en de horeca ligt de arbeidsproductiviteit lager.

Het kleinbedrijf heeft een gemiddelde arbeidsproductiviteit van 51.000 euro en loopt daarmee flink achter op het middenbedrijf, waar de arbeidsproductiviteit 67.000 euro bedraagt. In het grootbedrijf is de gemiddelde arbeidsproductiviteit met 87.000 euro aanzienlijk hoger.

¹ De arbeidsproductiviteit wordt gemeten als bruto toegevoegde waarde tegen factorkosten per arbeidsjaar.

tabel 10 Arbeidsproductiviteit in 2009 naar grootteklasse

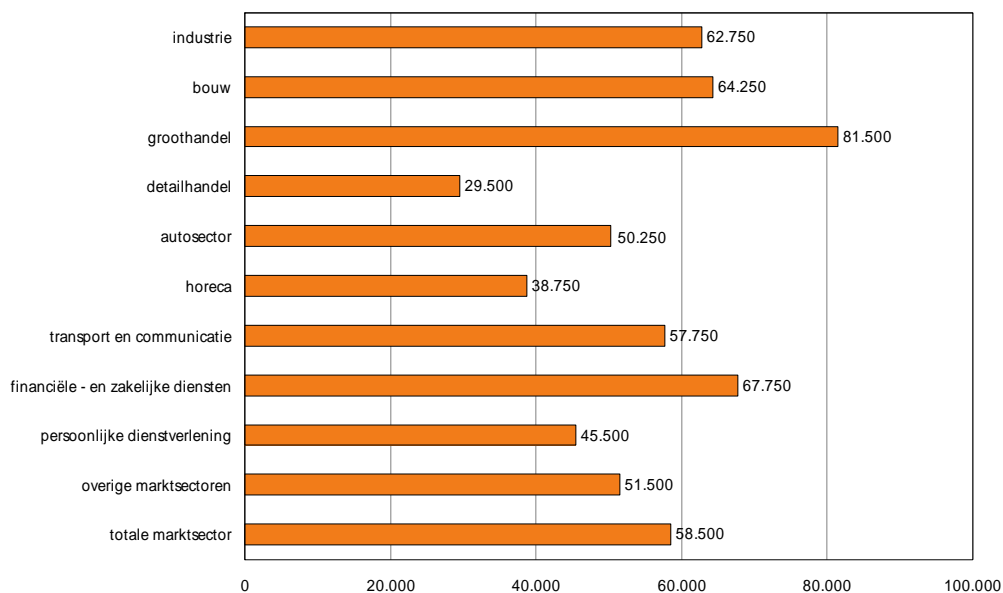
	<i>x 1.000 euro</i>	
MKB		58
- kleinbedrijf (<10)	51	
- middenbedrijf (10-99)	67	
grootbedrijf		87
- middelgroot (100-249)	85	
- zeer groot (≥250)	88	
totale marktsector*		70

* De marktsector bestaat uit het bedrijfsleven, zonder overheid, maar ook zonder de delfstoffenwinning, verhuur en exploitatie van onroerend goed en de zorgsector.

Bron: Prognose kerngegevens MKB.

Het MKB scoort in de sector groothandel de hoogste arbeidsproductiviteit (zie figuur 3). De horeca en met name de detailhandel blijven hierbij ver achter. Overigens wordt de gemiddelde arbeidsproductiviteit in de detailhandel gedrukt door de aanwezigheid van detaillisten die actief zijn uit overwegingen van hobby of liefdadigheid (zoals o.a. de Wereldwinkels). Deze ondernemers zijn niet of nauwelijks afhankelijk van het inkomen dat in hun bedrijf gevormd wordt. Wel verlagen zij de gemiddelde arbeidsproductiviteit.

figuur 3 Arbeidsproductiviteit in het MKB naar sectoren in 2009 (in euro's)

* De marktsector bestaat uit het bedrijfsleven, zonder overheid, maar ook zonder de delfstoffenwinning, verhuur en exploitatie van onroerend goed en de zorgsector.

Bron: Prognose kerngegevens MKB.

Winstgevendheid

Er zijn verschillende methoden om een oordeel te geven over wat er in het MKB verdiend wordt in vergelijking met het grootbedrijf. De meest voor de hand liggende variabele om de inkomensvorming te meten is de winst. De winst wordt opgemaakt uit de kostenstructuur van ondernemingen uit het MKB.

Kostenstructuur van het MKB en het grootbedrijf

Tabel 11 geeft een overzicht van de kostenstructuur in het MKB en het grootbedrijf. Door verschillen in de kostenstructuur kan de ontwikkeling van de kosten per eenheid product tussen het MKB en het grootbedrijf uiteenlopen. De tabel laat zien dat het aandeel van de winst voor belasting in het MKB flink hoger is dan in het grootbedrijf (13% tegenover 4%). In de winst van het MKB is echter de beloning voor de arbeid van zelfstandigen en voor meewerkende gezinsleden inbegrepen, want een vergoeding voor deze geleverde arbeid is immers niet opgenomen in de loonkosten. EIM heeft daarom een gewaardeerd loon voor zelfstandigen berekend. Als de winst hiervoor wordt gecorrigeerd, blijkt dat de winst in het midden- en kleinbedrijf slechts 5% bedraagt van de brutoproductie, vrijwel gelijk aan de winst in het grootbedrijf. De winst in het kleinbedrijf, met naar verhouding veel zelfstandigen, is met 4% in plaats van 24% vanzelfsprekend nog ongunstiger.

tabel 11 Kostenstructuur in procenten van de brutoproductie in 2009 naar grootteklasse

	<i>bruto- productie</i>	<i>bedrijfskosten</i>	<i>winst voor belasting</i>	<i>winst, gecorri- geerd voor loon zelfstandigen</i>
MKB	100	87	13	5
- kleinbedrijf (<10)	100	76	24	4
- middenbedrijf (10-99)	100	94	6	5
grootbedrijf	100	96	4	4
- middelgroot (100-249)	100	95	5	5
- zeer groot (≥250)	100	96	4	4
totale marktsector*	100	92	8	4

* De marktsector bestaat uit het bedrijfsleven, zonder overheid, maar ook zonder de delfstoffenwinning, verhuur en exploitatie van onroerend goed en de zorgsector.

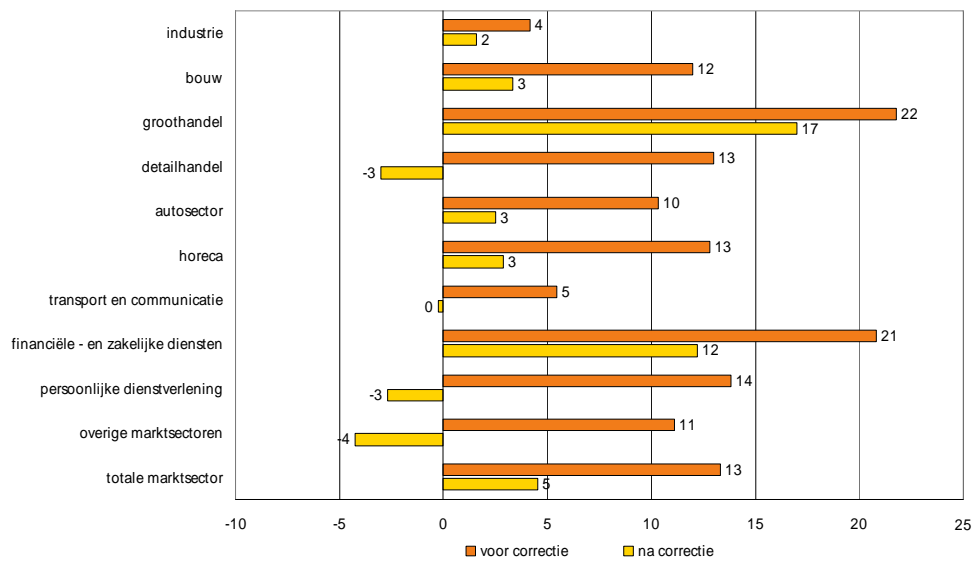
Bron: Prognose kerngegevens MKB.

Winst voor belasting: per sector

De winst voor belasting van het MKB is 13% van de brutoproductie (zie figuur 4). Bij zelfstandigen maakt evenwel de beloning voor hun arbeid deel uit van de winst. Na correctie voor het toegerekende loon voor zelfstandigen blijft er een percentage van 5% over. Het winstniveau per MKB-sector verschilt sterk. De hoogste winstpercentages (voor belasting) worden bereikt in de groothandel en

de financiële en zakelijke dienstverlening (zie figuur 4). Na correctie voor beloning zelfstandigen, is het winstpercentage het hoogst in de groothandel, gevolgd door de financiële en zakelijke dienstverlening. Het laagste winstpercentage (na correctie voor beloning zelfstandigen) wordt gerealiseerd in de detailhandel en de persoonlijke dienstverlening. Na correctie beloning zelfstandigen, is het winstpercentage in deze sectoren zelfs negatief. Het ongunstige winstpercentage in de detailhandel is een gevolg van de zeer scherpe prijsconcurrentie in de detailhandel sinds 2003, versterkt door de dalende vraag als gevolg van de kredietcrisis.

figuur 4 Winst voor belasting in het MKB, voor en na correctie beloning zelfstandigen naar sectoren in 2009 (in procenten van de brutoproductie)

* De marktsector bestaat uit het bedrijfsleven, zonder overheid, maar ook zonder de delfstoffenwinning, verhuur en exploitatie van onroerend goed en de zorgsector.

Bron: Prognose kerngegevens MKB.

Investerings

Het MKB investeerde in 2009 21 miljard euro. Dit is iets minder dan het grootbedrijf investeerde (25 miljard euro). Het kleinbedrijf neemt 22% van alle investeringsbedragen voor zijn rekening. De meeste investeringen worden echter gedaan door de zeer grote bedrijven. Maar liefst 45% van alle investeringen wordt gefinancierd door deze zeer grote bedrijven.

tabel 12 Investerings in 2009 naar grootteklasse

	<i>x mld. euro</i>	<i>in procenten</i>
MKB	21	46
- kleinbedrijf (<10)	10	22
- middenbedrijf (10-99)	11	24
grootbedrijf	25	54
- middelgroot (100-249)	4	9
- zeer groot (≥250)	21	45
totale marktsector*	47	100

* De marktsector bestaat uit het bedrijfsleven, zonder overheid, maar ook zonder de delfstoffenwinning, verhuur en exploitatie van onroerend goed en de zorgsector.

Bron: Prognose kerngegevens MKB.